

Lausunto

20.05.2021

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Osalla toimijoista tulee olemaan vaikeuksia täyttää lain vaatimus koska ne eivät saa palkattua riittävästi kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä nykyisillä palkoilla, toimintatavoilla, johtamisella tai organisaatiokulttuurilla. Näissä tilanteissa on olemassa riski, että lapsen oikeus lastensuojelun sosiaalityöhön ei toteudu, jos lapset joutuvat niin sanotusti piilojonottamaan sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa lastensuojelun asiakkuuteen pääsemistä.

Todennäköisesti asiakasluvun lisäksi nousee tiedon tarve asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden työllistävyydestä, koska jossakin vähän työllistävässä perheessä saattaa olla 5 lasta, mikä on aivan eri asia kuin 5 työllistävää yhden lapsen perhettä läheis- ja viranomaisverkostoineen.

Lisäksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei ole ainoa lastensuojelua perheessä toteuttava työntekijä. Lastensuojelun perhetyöntekijä, ohjaaja tms. on monesti se, joka tapaa perhettä viikoittain ja sosiaalityöntekijää perhe työllistää paljon harvemmin tai vähemmän. Jos sosiaalityöntekijällä on 35 asiakaslusta ja hänellä on laskennallisesti 5 h/päivä asiakastyöhön, hänellä on käytettävissä yhdelle asiakkaalle noin 3h / kuukausi. Jos taas ns. kotiin tehtävässä työssä (esim. tehostettu perhetyö) työntekijällä on laskennallisesti 5 h/ päivä käytettävissä asiakastyöhön ja hänellä on 10 asiakaslusta, hänellä on jokaiselle lapselle 2,5h/viikko. Kotiin tehtävän työn luonteen ja tiheyden tulisi olla intensiivinen, joten mahdollisia asiakasmäärän rajauksia voisi olla tarpeen ulottaa myös muihin lastensuojelun osiin kuin ainoastaan lastensuojelun sosiaalityöhön. Varsinkin tässä esitettyä intensiivistä avohuollon tukitoimea suunniteltaessa tulisi ottaa tämäkin huomioon.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Kyllä selkiyttää.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Kyllä, ehdotettu sääntely on nykyistä selkeämpää, myös asiakkuuden alkamisen näkökulmasta.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Tämä on ollut mahdollista jo voimassa olevan lain puitteissa ja tavallaan tässä määritellään nyt uusi tehostettu tehostettu perhetyö. On hyvä, että laki ohjaa lastensuojelua hyödyntämään enemmän avohuollon palveluita kuin sijaishuoltoa, mutta tavallaan yhden tukitoimen tarkka määrittely saattaa johtaa siihen, että tapauskohtainen harkinta kapenee. Tarkoituksenmukaisempaa voisi olla määrittellä tämä uusi suunniteltu tukitoimi tehostetun perhetyön sisällä. Voimassa olevassa lainsäädännössä tehostettu perhetyö on ainoastaan nimenä mainittu eikä sen sisältöjä ole avattu ainakaan tässä laajuudessa. Silloisessa hallituksen esityksessä (HE 164/2014 vp) sen sijaan tehostetussa perhetyössä on nähtävissä yhtymäkohtia tähän uuteen intensiiviseen avohuollon tukitoimeen.

Porrasteisuuden termistö voisi olla yhtenevämpi avohuollon ja sijaishuollon välillä (tehostettu, intensiivinen, vaativa, erityinen).

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Jossakin määrin kyllä. On kuitenkin hyvin epätodennäköistä, että olisi sellainen tilanne, jossa päihteiden käyttäminen (jos sitä on) ei olisi lapsen terveyttä vaarantavaa. Tätä määrittelyä tulisi siis ehkä tarkentaa.

Sijaishuollon integroitu palvelu -termin käyttäminen ei ole selkokielisyyden näkökulmasta ole kannatettava vaihtoehto. Integroitu-sanan sijaan voisi käyttää esimerkiksi monialainen-sanaa, esimerkiksi sijaishuollon monialainen palvelu, sijaishuollon toiminnallisesti monialainen laitoshoido ja vaativan sijaishuollon monialainen palvelu.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaika vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Siirtymäaika vuoteen 2026 ei välttämättä ole riittävä. Tälläkin hetkellä EHO-jaksoille jonotetaan, koska sitä tuottavia laitoksia on vähän ja monesti EHO-jaksoilta odotetaan ihmeitä. Mikäli yksityiset toimijat jäisivät pois tuottajista, joutuisivat julkiset toimijat lisäämään EHO-jaksojen tuotantoa, mikä taas väistämättä edellyttäisi uusien julkisten lastensuojelulaitosten perustamista. Tämä taas on monesti melko hidas prosessi varsinkin, jos se edellyttää uusien toimitilojen rakentamista.

EHO-jaksojen keskittäminen julkisille toimijoille voisi tuoda niiden sisältöön kaivattua yhdenmukaisuutta.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Toimijat tulevat edelleen tarvitsemaan käytännön esimerkkejä hyväksyttävistä kiinnipidon menetelmistä.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Näiden pykälien mukaiset rajoitustoimenpiteet saattavat olla tarkoituksenmukaisia myös joidenkin sellaisten lastensuojelun piirissä olevien nuorten kanssa, joilla tilanteeseen vaikuttavat mielenterveydelliset syyt tai rikollinen toiminta, vaikkei päihdehoidolle tai erityisen huolenpidon jaksolle olisikaan tarvetta.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

-

Ruuskanen Kristiina
MONNI-hanke (Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä,
Pirkanmaalla ja E-Pohjanmaalla)